

— 799 immortale^a et aeternum est, quod omne aeternum immortale est; non omne immortale satis subtiliter et aeternum dicitur: quia^b etsi semper aliquid vivat, tamen si mutabilitatem patitur, non proprie^c aeternum^d appellatur; quia non semper eiusmodi est: quamvis immortale, quia semper vivit^e, recte dici possit. Vocatur tamen aeternum interdum etiam, quod immortale est^f: aeternum enim^g, cum proprie^c dicitur, neque quicquam praeteritum habet, nec futurum; sed quicquid^h est, semper est, quod solus est Deus; et ideo solus Deus aeternus est secundum proprietatem aeternitatis. Hoc vero quodⁱ de aeterno diximus, hoc idem licet intellegi^k de sempiterno. Sed quid est^l, quod apostolus dicit: 'Ante tempora aeterna'? Si enim tempora, quomodo^m aeterna; dum tempora non suntⁿ, nisi in creaturis? nisi forte ante omnia tempora intellegi voluit. Aeterna autem maluit dicere, quam omnia; fortasse ideo, quia^o tempus non coepit ex tempore; aeterna enim^p tempora aevum significant^q. Inter aevum autem^r et tempus hoc distat, quod illud stabile est, tempus autem^s mutabile^t.

Saeculum^u vero dicitur post creatas rerum species, et in diversas^v temporum mutabilitates distinctae^w; videturque saeculum et^x tempora simul coepisse. Sed multis in locis saeculum^y in sancta scriptura pro sempiterno legitur; ut dicitur: 'Quoniam Ps. 105, 1; 117, 1. in saeculum misericordia eius'. In saeculum, scilicet^z in perpetuum dicitur^a; quoniam misericordia ipsius aeterna et indeficiens est. Saeculum est enim mundi ordo decurrens, qui^b ad futura tendens praeterita deserit, et ideo saecula dicta esse putantur^c, quia in se iugiter revolvuntur^d tempora. Sed differentia est, dum dicitur^{d*}: a saeculo; et dum dicitur: in saeculo^e; et dum dicitur: in saeculum saeculi. Adam namque a saeculo fuit; id est in principio saeculi^f. Ceteri vero patres, Noe, Abraham^g, in saeculo, sed non a saeculo fuerunt: sicut omnis humani^h generis series in saeculo fuerunt, vel sunt, vel futuraeⁱ sunt. In saeculum vero saeculi^l futurum est saeculum, Tob. 9, 11. quod post hoc erit saeculum, quod et^k in saecula saeculorum dicitur. Nam quibusdam in locis in saeculum saeculi aeternitatem Domini absolute significat; quoniam ille et ante saeculum, et in saeculo, et post istum^l saeculum misericors esse monstratur. Et Ps. 102, 17. ideo dicitur de eo^m: 'Misericordia autemⁿ Domini a saeculo et usque in saeculum ib. 10, 16. super timentes eum'. Item^l 'in saeculum saeculi' propter duo^o testamenta saepe legitur positum; quia hoc^p novum testamentum prioris saeculum^q saeculi est; sicut et futurum istius praesentis erit. Invenitur quoque saeculum pro cuiuslibet temporis fine Exod. 21, 6. poni. Nam in lege Domini dicitur: 'Sit tibi servus in^r saeculum', id est, usque in iubileum^s annum. Sed sciendum est, quod aeternum tribus modis in sancta^t scriptura legi solet. Primo^u, quod vere et proprie^v aeternum dicitur, omni mutabilitate carens, sicut solus Deus est. Alter vero modus est, cum ea res aeterna dicitur, quae ipsa quidem per se aeterna non^w est, sed quod significat, aeternum est; veluti est eo Gen. 17, 8. quod^x Abrahae^y dicitur: 'Dabo tibi et semini tuo terram hanc in possessionem aeternam'. Cum nec ipsa terra, nec eius habitatores aeterni esse potuissent, sed terra viventium,

^a) mortale *P, G.* ^b) qua *L.* ^c) propriae *T, L.* ^d) autem *P.* ^e) unū *G.* ^f) om. *L.*
^g) etiam *G.* ^h) quid *L.* ⁱ) om. *T, P, L.* ^k) intellegit *L.* ^l) quidem pro quid est *L.* ^m) quodo *T.* 40
ⁿ) sint *G.* ^o) qui *L.* ^p) et in *G*; autem *L* (*pro enim*). ^q) significat *L.* ^r) enim *L.* ^s) aut *L.*
^t) est add. *P, T.* ^u) Secundum *L.* ^v) diversa *G.* ^w) distinctas *T, P, L*; destinatas corr. ex dist. *G.*
^x) om. *L.* ^y) seculum seculi *G.* ^z) saeculi et pro scil. *L.* ^a) dicit *P, G, L.* ^b) quid *T.* ^c) putatur *T.*
^d) resolvuntur *P*; resolvunt *G*; revolvunt *T, L.* ^{d*)} ducitur *L.* ^e) saeculo — dicitur in om. *P, G.*
^f) om. *G.* ^g) Habraham *L.* ^h) humana *L.* ⁱ) futuri *T, P, G, L.* ^k) om. *L.* ^l) istud *G.* ^m) deo 45
(*pro de eo*) *L.* ⁿ) misericordia autem *T.* ^o) dua *T.* ^p) quia in hoc *P.* ^q) om. *L*; saeculi saeculum *P, G.* ^r) om. *L.* ^s) iobeleum *T*; iubeleum *G.* ^t) saecula *T pro sancta*; sacra *G.* ^u) Primo — dicitur om. *T.* ^v) propriae *L.* ^w) om. *T.* ^x) veluti est hoc quod *P, G, L.* ^y) Habrahe *L.*

1) Cf. Alc. *Exposit. in psalm. 118 v. 90* (ed. Frobenius I, 369): Saeculum legem et prophetas, saeculi significat evangelia et apostolos.